

УДК 378:004.8:34
DOI: 10.24144/2524-0609.2026.58.205-210

Разуменко Дмитро Олегович

кандидат педагогічних наук, доцент

доцент кафедри теорії та методики викладання суспільно-правових дисциплін

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

м.Харків, Україна

d.razumenko@hnpu.edu.ua

<https://orcid.org/0009-0007-8906-1967>

РОЗВИТОК ШІ-ГРАМОТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПРАВА ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Анотація. Статтю присвячено дослідженню проблеми розвитку ШІ-грамотності здобувачів права у процесі професійної підготовки в закладах вищої освіти. Актуальність дослідження зумовлена стрімким розвитком технологій штучного інтелекту та їх активним впровадженням у правничу діяльність, що потребує формування у майбутніх юристів здатності ефективно та відповідально використовувати інтелектуальні цифрові інструменти у професійній практиці. Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності та структури ШІ-грамотності здобувачів права, а також визначення педагогічних засад її формування у процесі професійної підготовки майбутніх юристів. У дослідженні використано комплекс теоретичних методів, зокрема аналіз, синтез, узагальнення та систематизацію наукових джерел, порівняльний аналіз сучасних підходів до трактування поняття «ШІ-грамотність», а також структурно-логічний аналіз для уточнення її компонентів. У результаті дослідження визначено сутність ШІ-грамотності здобувачів права як складової їхньої професійної та цифрової компетентності. Обґрунтовано основні компоненти ШІ-грамотності (когнітивний, операційно-діяльнісний, критико-аналітичний та етико-правовий) та окреслено напрями її розвитку в освітньому процесі закладів вищої освіти, зокрема через оновлення освітніх програм, використання інструментів штучного інтелекту в навчанні, проектну діяльність та розвиток цифрової культури правничої освіти. Окреслено перспективи здійснення подальших досліджень.

Ключові слова: заклади вищої освіти, здобувачі права, цифрова компетентність, ШІ-грамотність, штучний інтелект.

Вступ. Стрімкий розвиток штучного інтелекту та його активне впровадження у професійну діяльність юристів зумовлюють необхідність переосмислення змісту та результатів підготовки здобувачів права у закладах вищої освіти. У сучасному правничому середовищі інструменти ШІ використовуються для аналізу судової практики, автоматизованого опрацювання документів, юридичного прогнозування та управління ризиками. За цих умов недостатнім є формування лише фахових правничих компетентностей або цифрової компетентності. З огляду на це зростає потреба у формуванні та розвитку ШІ-грамотності, як вагомого складника професійної майстерності майбутнього юриста.

Актуальність проблеми посилюється процесами цифровізації освіти та правничої діяльності, а також вимогами Європейського освітнього простору щодо розвитку цифрових компетентностей та ШІ-грамотності здобувачів вищої освіти. В Україні питання відповідального використання цифрових технологій і генеративного штучного інтелекту в освіті пов'язане з насамперед дотриманням принципів академічної доброчесності, інформаційної безпеки та етичності професійної діяльності правника. Водночас аналіз освітніх програм підготовки юристів засвідчує деяку фрагментарність інтеграції тематики штучного інтелекту та відсутність системного педагогічного підходу до формування ШІ-грамотності зазначених фахівців.

Варто уточнити, що особливої ваги окреслена проблема набуває в умовах трансформації юридичної професії під впливом Legal Technology (сфера технологій і цифрових інструментів, які застосовуються для автоматизації, оптимізації та підвищення ефективності юридичної діяльності, а також для автоматизації правничих процесів). З огляду на це, наразі роботодавці очікують від випускників не лише знання права, а й уміння критично оцінювати результати роботи ШІ, працювати з великими масивами

правових даних, дотримуватися етичних стандартів використання алгоритмічних систем.

Отже, виникає суперечність між зростаючими вимогами до ШІ-компетентності майбутніх юристів і недостатньою теоретико-методичною розробленістю педагогічних засад її формування у закладах вищої освіти. Це зумовлює водночас наукову й практичну актуальність дослідження проблеми формування ШІ-грамотності здобувачів права та потребу в розробленні відповідних педагогічних рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останніх декілька років спостерігається стрімке зростання інтересу науковців до можливостей та ризиків використання технологій штучного інтелекту в різних галузях суспільства, зокрема в освіті та правничій сфері. У зв'язку з цим значна кількість вітчизняних і зарубіжних науковців досліджує різні аспекти інтеграції штучного інтелекту в освітній процес та формування відповідних компетентностей здобувачів.

Одним із важливих напрямів сучасних досліджень є визначення сутності та структури ШІ-грамотності. Так, у праці зарубіжних науковців D.Long та V.Magerko обґрунтовано поняття ШІ-грамотності, а також визначено ключові компетентності, необхідні для розуміння принципів функціонування систем штучного інтелекту, їх критичного аналізу та відповідального використання в різних сферах діяльності [11]. Подальший розвиток цієї проблематики представлено у дослідженні D.Ng, J. Leung, K.Chu та інших авторів, де запропоновано концептуальну модель формування ШІ-грамотності, що охоплює когнітивні, практичні та етичні компоненти використання технологій штучного інтелекту в освітньому процесі [12]. Схожих висновків дотримується T.Chiu, який підкреслює необхідність формування у здобувачів освіти здатності розуміти принципи роботи алгоритмів, аналізувати результати роботи інтелектуальних систем і відповідально застосовувати їх у

професійній діяльності [7].

Значну увагу науковці приділяють також вивченню використання ШІ у вищій освіті. Зокрема, системний огляд досліджень, здійснений O.Zawacki-Richter, V.Marin, M. Bond та F.Gouverneur, засвідчив стрімке зростання кількості наукових праць, присвячених застосуванню інтелектуальних технологій у навчанні, зокрема для аналізу освітніх даних, персоналізації навчання та підтримки освітніх рішень [13]. У свою чергу M.Bond, O. Zawacki-Richter та M.Nichols у наукових розвідках наголошують на зростанні ролі цифрових інструментів та інтелектуальних систем у трансформації освітнього середовища та організації освітнього процесу [6].

Окремий напрям сучасних досліджень пов'язаний із вивченням впливу генеративних моделей ШІ на освітній процес. У роботі E. Kaspesi та ін. розглянуто потенціал використання великих мовних моделей, зокрема ChatGPT, для підтримки навчання, розвитку критичного мислення та індивідуалізації освітніх траєкторій, водночас наголошено на необхідності формування відповідних цифрових і етичних компетентностей у здобувачів освіти [10]. Подібну позицію висловлює Y.Dwivedi та ін., аналізуючи можливість та ризики використання генеративного ШІ в науці та освіті, акцентуючи увагу на питаннях академічної доброчесності, достовірності результатів та відповідального використання інтелектуальних технологій [8]. Важливим аспектом досліджень є також етичні засади використання штучного інтелекту. Зокрема, у праці L.Floridi та ін. запропоновано етичну рамку розвитку штучного інтелекту, що базується на принципах прозорості, справедливості, відповідальності та недискримінації, які мають враховуватися під час впровадження інтелектуальних технологій у різні сфери суспільства, зокрема й освіту [9].

Вплив ШІ на юридичну діяльність та трансформацію правничої освіти досліджується у працях зарубіжних R.Susskind, K.Ashley, D.Remus, F.Levy, F.Pasquale, R.Calo, а також українських учених М.Граба та М.Томашівського [1], С.Доценко [2], С.Кириленка [3], Т.Собченко [4], О.Спірина та співавторів [5].

З огляду на вищезазначене можна зробити висновок про те, що, незважаючи на значну кількість наукових досліджень щодо використання штучного інтелекту в освіті та правничій діяльності, проблема розвитку ШІ-грамотності здобувачів права, як педагогічної проблеми професійної підготовки майбутніх юристів у закладах вищої освіти, залишається недостатньо дослідженою та потребує подальшого наукового осмислення.

Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності та структури ШІ-грамотності здобувачів права, а також визначення педагогічних засад її формування у процесі професійної підготовки майбутніх юристів у закладах вищої освіти.

Для досягнення поставленої мети використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**, зокрема: *теоретичні*: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація наукових джерел з проблем використання штучного інтелекту в освіті, розвитку цифрової компетентності та ШІ-грамотності здобувачів освіти; порівняльний аналіз сучасних підходів до визначення поняття «ШІ-грамотність»; *структурно-логічний аналіз* – для уточнення сутності та компонентів ШІ-грамотності майбутніх юристів.

Виклад основного матеріалу. У науково-аналітичній доповіді НАПН України 2025 року зазначено, що сучасні здобувачі активно інтегрують інструменти ШІ у власний освітній досвід. Водночас

така діяльність потребує системного навчально-методичного супроводу, який сприятиме трансформації спонтанного технологічного інтересу у сформовану інформаційно-цифрову компетентність, зокрема ШІ-грамотність. У цьому контексті заклад освіти має виступати не лише середовищем ознайомлення з можливостями технологій ШІ, а й простором формування критичного та системного мислення, культури етичного, безпечного і відповідального використання інтелектуальних цифрових інструментів у навчальній діяльності. Використання технологій ШІ здатне підвищити ефективність освітнього процесу завдяки впровадженню інноваційних цифрових рішень, однак це потребує цілеспрямованого розвитку інформаційно-цифрової компетентності та ШІ-грамотності всіх учасників освітнього процесу як важливої передумови їхньої успішної професійної та особистісної самореалізації в умовах суспільства, що активно розвивається під впливом технологій ШІ [5, с.34].

Аналіз наукових праць свідчить, що поняття ШІ-грамотності у сучасних дослідженнях розглядається як сукупність знань, умінь та ціннісних установок, необхідних для розуміння принципів функціонування систем штучного інтелекту, критичного аналізу результатів їх роботи та відповідального застосування у різних сферах діяльності [2; 3; 11]. Зокрема, дослідники підкреслюють, що формування ШІ-грамотності передбачає не лише технічне розуміння алгоритмів, а й розвиток критичного мислення, цифрової культури та етичної відповідальності під час використання інтелектуальних технологій [11; 12; 13].

Поняття «ШІ-грамотність» у нормативній вітчизняній базі розглядається як *«розуміння учасниками освітнього процесу основних принципів відповідального застосування систем штучного інтелекту, володіння навичками розпізнавання, коли використовувється ШІ, усвідомлення його обмежень та ризиків, пов'язаних з його невідповідальним використанням»*.

У контексті професійної підготовки юристів ШІ-грамотність набуває особливого значення, оскільки правнича діяльність дедалі більше пов'язана з використанням цифрових інструментів та технологій LegalTech. Сучасні інтелектуальні системи здатні здійснювати автоматизований аналіз судової практики, класифікацію правових документів, пошук релевантних нормативних актів, а також формувати аналітичні прогнози щодо можливих результатів судових справ. Однак ефективність використання таких технологій значною мірою залежить від здатності юриста правильно інтерпретувати результати роботи алгоритмічних систем, оцінювати їхню достовірність та враховувати етичні аспекти застосування штучного інтелекту.

З урахуванням цього ШІ-грамотність майбутніх юристів ми розглядаємо як *складову їхньої професійної та цифрової компетентності, що забезпечує готовність до використання інтелектуальних технологій у правничій практиці*.

Штучний інтелект дедалі активніше використовується як ефективний інструмент подолання сучасних викликів у правовій сфері, зокрема в умовах значного навантаження на судову систему України. Використання інтелектуальних технологій сприяє оптимізації рутинних юридичних процедур, підвищенню обґрунтованості та точності прийняття правових рішень, а також розширенню доступу громадян до правосуддя. Запровадження ШІ трансформує юридичну практику, забезпечуючи більш ефективне вирішення правових спорів, підвищення прозорості правових процедур і скорочення строків розгляду

справ. Крім того, застосування інтелектуальних технологій сприяє зменшенню вартості юридичних послуг, що є важливим чинником забезпечення рівного доступу громадян до правосуддя [1, с.320].

Аналіз сучасних наукових підходів дозволяє визначити основні компоненти ІІІ-грамотності здобувачів права:

– *когнітивний* (передбачає знання основ функціонування технологій штучного інтелекту, принципів роботи алгоритмів машинного навчання, можливостей і обмежень інтелектуальних систем, а також розуміння ролі штучного інтелекту у сучасному правничому середовищі);

– *операційно-діяльнісний* (охоплює вміння використовувати цифрові інструменти та інструменти штучного інтелекту для аналізу правових даних, пошуку правової інформації, опрацювання юридичних документів та підтримки процесу прийняття правових рішень);

– *критико-аналітичний* (включає здатність оцінювати результати роботи інтелектуальних систем, виявляти можливі помилки або алгоритмічні упередження, аналізувати достовірність отриманих даних і приймати обґрунтовані професійні рішення);

– *етико-правовий* (передбачає усвідомлення правових та етичних аспектів використання штучного інтелекту, дотримання принципів академічної доброчесності, захисту персональних даних, прозорості та відповідальності під час застосування інтелектуальних технологій).

Формування зазначених компонентів ІІІ-грамотності здобувачів права потребує відповідного оновлення змісту професійної підготовки у закладах вищої освіти. Зокрема, доцільним є інтегрування тематики штучного інтелекту до змісту юридичних дисциплін, впровадження міждисциплінарних курсів, пов'язаних із LegalTech та цифровим правом, а також використання практикоорієнтованих завдань, що передбачають застосування сучасних цифрових інструментів для розв'язання правничих задач. Наприклад, в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С.Сковороди (ХНПУ) на факультеті історії та права, спеціальності D8 Право здобувачам першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти, окрім освітніх компонент, також пропонуються різноманітні дисципліни вільного вибору в циклах загальної та професійної підготовки, зокрема, «Генеративний штучний

інтелект: практичні навички», «ІІІ для молодого науковця», «Інструменти штучного інтелекту», «Цифровий імідж» та інші. Здобувачі можуть ознайомитися зі змістом таких дисциплін на сайті Центру забезпечення освіти (<http://smc.hnpu.edu.ua/studentu/dytsypliny-za-vyborom>).

Важливу роль у формуванні ІІІ-грамотності відіграє також використання активних та інтерактивних методів навчання, зокрема аналіз кейсів, моделювання професійних ситуацій, проектна діяльність, робота з реальними правовими даними та цифровими платформами. Такий підхід сприяє розвитку у здобувачів права критичного мислення, аналітичних здібностей і навичок відповідального використання інтелектуальних технологій у професійній діяльності. Викладачі на заняттях широко використовують активні та інтерактивні методи навчання, застосовуючи цифрові технології, нейромережі. Цікавим та водночас цінним є досвід викладачів ХНПУ імені Г.С.Сковороди. На заняттях здобувачі права знайомляться з національною цифровою освітньою платформою «Дія.Освіта» (Юристи). На платформі «Дія.Освіта» (<https://osvita.diia.gov.ua/>) представлено низку безкоштовних навчальних курсів і освітніх серіалів, орієнтованих на розвиток цифрових компетентностей фахівців у сфері права. Зокрема, освітній серіал «Цифрові юристи 2.0» присвячений актуальним питанням інтеграції сучасних технологій у юридичну практику. У межах курсу розглядаються можливості використання технологій штучного інтелекту, блокчейну, смартконтрактів та інструментів LegalTech у професійній діяльності юриста. Навчальні матеріали спрямовані на формування здатності майбутніх правників ефективно застосовувати цифрові інструменти для захисту прав громадян, надання правових консультацій, підготовки договорів та супроводу судових процесів. Важливою складовою курсу є ознайомлення з новими форматами юридичної діяльності, зокрема використанням чат-ботів, автоматизованих правових сервісів та інших цифрових рішень, що поєднують правничу та ІТ-сфери. Таким чином, освітні ресурси платформи «Дія.Освіта», сприяють розвитку цифрової та ІІІ-грамотності майбутніх юристів, формуванню навичок роботи з сучасними технологіями та підготовці фахівців до діяльності в умовах цифрової трансформації правової системи. На рисунку 1 представлено освітні серіали для правників на платформі «Дія.Освіта».

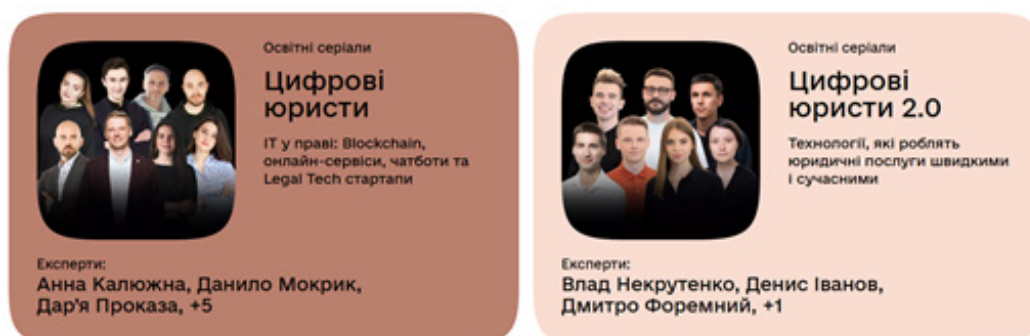

Рис.1. Освітні серіали для правників на платформі «Дія.Освіта»
Джерело: систематизовано автором

Отже, вважаємо доцільним визначити основні напрями розвитку ІІІ-грамотності здобувачів правничої освіти у процесі їхньої професійної підготовки в закладах вищої освіти:

– *Оновлення змісту освітніх програм підготовки юристів*. Доцільним є інтегрування тематики штуч-

ного інтелекту та цифрових технологій у структуру правничих дисциплін, а також запровадження спеціальних курсів і вибіркової освітніх компонентів, присвячених LegalTech, цифровому праву, етиці використання ІІІ та правовому регулюванню інтелектуальних технологій.

– *Практичне застосування ШІ-інструментів у процесі навчання.* Важливим напрямом є використання інтелектуальних цифрових сервісів для підготовки правових документів, аналізу нормативно-правових актів, пошуку судової практики, моделювання юридичних ситуацій, а також застосування ШІ-асистентів для створення навчальних матеріалів і виконання дослідницьких завдань.

– *Залучення здобувачів освіти до проектно-дослідницької діяльності.* Ефективним засобом формування ШІ-грамотності є виконання студентами міждисциплінарних проєктів, спрямованих на аналіз можливостей використання штучного інтелекту в юридичній практиці, розроблення цифрових правових сервісів або дослідження правових аспектів застосування інтелектуальних технологій у суспільстві.

– *Стимулювання професійного розвитку та самоосвіти майбутніх юристів.* Підвищення рівня ШІ-грамотності може здійснюватися через участь у вебінарах, тренінгах, воркшопах і курсах, присвячених використанню штучного інтелекту в юридичній діяльності, а також через опанування відкритих онлайн-ресурсів і освітніх платформ, орієнтованих на розвиток компетентностей у сфері LegalTech.

– *Формування цифрової культури правничої освіти.* Важливим є створення в закладі вищої освіти цифрового освітнього середовища, що передбачає використання сучасних інформаційних систем і ШІ-інструментів для організації навчального процесу, а також розроблення внутрішніх регламентів і етичних принципів використання технологій штучного інтелекту в освітній та науковій діяльності.

Таким чином, розвиток ШІ-грамотності здобувачів права є важливою складовою модернізації юридичної освіти та відповідає сучасним тенденціям цифрової трансформації правничої діяльності. Формування зазначеної компетентності сприятиме підготовці конкурентоспроможних фахівців права, здатних ефективно використовувати технології штучного інтелекту у професійній діяльності та відповідально діяти в умовах цифрового суспільства.

Висновки. Уточнено сутність ключового поняття «ШІ-грамотність здобувачів права», яку розглянуто як складову професійної та цифрової компетентності майбутнього юриста, що забезпечує здатність розуміти принципи функціонування систем штучного інтелекту, критично аналізувати результати їх роботи та відповідально застосовувати інтелектуальні технології у правничій діяльності. Визначено основні компоненти ШІ-грамотності здобувачів права, зокрема: когнітивний, операційно-діяльнісний, критико-аналітичний та етико-правовий, які відображають комплекс знань, умінь, навичок і ціннісних орієнтацій, необхідних для ефективної роботи з інтелектуальними цифровими інструментами. Доведено, що формування ШІ-грамотності майбутніх юристів потребує системного педагогічного підходу, який передбачає оновлення змісту освітніх програм правничої підготовки, інтеграцію тематики штучного інтелекту та LegalTech у структуру навчальних дисциплін, використання практикоорієнтованих завдань і сучасних цифрових інструментів у процесі навчання, а також залучення здобувачів освіти до проектно-дослідницької діяльності. Важливе значення у цьому процесі має використання відкритих цифрових освітніх ресурсів, зокрема освітніх платформ, що сприяють розвитку цифрових і професійних компетентностей майбутніх правників. Визначено основні напрями розвитку ШІ-грамотності здобувачів правничої освіти, серед яких: оновлення змісту освітніх програм, практичне застосування інструментів штучного інтелекту в навчальному процесі, розвиток проектно-дослідницької діяльності студентів, стимулювання професійного розвитку та самоосвіти, а також формування цифрової культури правничої освіти. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробленні педагогічної моделі формування ШІ-грамотності здобувачів права, визначенні критеріїв та показників її сформованості, а також у створенні методичного забезпечення використання інструментів штучного інтелекту в процесі підготовки майбутніх юристів у закладах вищої освіти.

Конфлікт інтересів. Автори підтверджують відсутність фінансових, особистих чи інших інтересів, що можуть розглядатися як потенційний конфлікт інтересів щодо публікації цієї статті.

Фінансування. Дослідження виконане за відсутності фінансової підтримки з боку будь-яких організацій.

Доступність даних. Набори даних, пов'язані з цим дослідженням, доступні на офіційному сайті Харківського національного педагогічного університету [Центр дослідження освіти] за посиланням (<http://smc.hnpu.edu.ua/studentu/dytsypliny-za-vyborom>), на національній цифровій освітній платформі [Дія.Освіта] за посиланням (<https://osvita.diia.gov.ua/>).

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту не використовувались при написанні цієї статті.

Список використаної літератури

1. Граб М., Томашівський М. Штучний інтелект у юриспруденції: ефективність, точність та демократизація правосуддя. *Право та державне управління*. 2024. Вип.4. С.318–323. <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.4.42>
2. Доценко С., Собченко Т. Оптимізація освітнього процесу закладів вищої освіти України засобами штучного інтелекту. *Молодь і ринок*. 2024. Вип.2 (222). С.7–12. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.297530>
3. Кириленко С. Організація юридичної освіти (спеціальність право) в Україні та Польщі: порівняльний аналіз. *Молодь і ринок*. 2024. Вип.4 (224). <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.301003>
4. Собченко Т., Кириленко С. Формування інфомедійної грамотності здобувачів вищої освіти як педагогічна проблема. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2024. Вип.1 (54). С.200–203. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2024.54.200-203>
5. Цифрова трансформація освіти: штучний інтелект у сучасному освітньому просторі: наук.-аналіт. доп. / О.М.Спірін, О.І.Ляшенко, С.Г.Литвинова та ін.; за наук. ред. В.Г.Кременя. Київ : ЦО НАПН України, 2025. 100 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747330>
6. Bond M., Zawacki-Richter O., Nichols M. Revisiting five decades of educational technology research: A content and authorship analysis. *British Journal of Educational Technology*. 2019. Vol.50 (6). P.2632–2650. <https://doi.org/10.1111/bjet.12730>
7. Chiu Th.K.F., Ahmad Z., Ismail M., Sanusi I.T. What are artificial intelligence literacy and competency? A comprehensive framework to support them, *Computers and Education Open*. 2024. Vol.6. 100171. <https://doi.org/10.1016/j.caeo.2024.100171>.

8. Dwivedi Y.K., Kshetri N., Hughes L. et al. So what if ChatGPT wrote it? Multidisciplinary perspectives on opportunities, challenges and implications of generative conversational AI for research, practice and policy. *International Journal of Information Management*. 2023. Vol.71. 102642. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2023.102642>
9. Floridi L., Cowls J., Beltrametti M. et al. AI4People – An ethical framework for a good AI society. *Minds and Machines*. 2018. Vol.28. P.689–707. <https://doi.org/10.1007/s11023-018-9482-5>
10. Kasneci E., Sessler K., Küchemann S. et al. ChatGPT for good? On opportunities and challenges of large language models for education. *Learning and Individual Differences*. 2023. Vol.103. 102274. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2023.102274>
11. Long D., Magerko B. What is AI Literacy? Competencies and design considerations. In: *Proceedings of the 2020 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*. New York: ACM, 2020. P.1–16. <https://doi.org/10.1145/3313831.3376727>
12. Ng D.T.K., Leung J.K.L. et al. AI literacy: Definition, teaching, evaluation and ethical issues. *Proceedings of the Association for Information Science and Technology*. 2021. Vol.58 (1). P.504–509. <https://doi.org/10.1002/pra2.487>
13. Zawacki-Richter O., Marín V. I., Bond M., Gouverneur F. Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 2019. Vol.16. <https://doi.org/10.1186/s41239-019-0171-0>

References

1. Grab, M., & Tomashivskiy, M. (2024). Shtuchnyi intelekt u yurysprudentsii: efektyvnist, tochnist ta demokratyzatsiia pravosuddia [Artificial intelligence in jurisprudence: efficiency, accuracy and democratization of justice]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, 4, 318–323. <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.4.42> [in Ukrainian].
2. Dotsenko, S., & Sobchenko, T. (2024). Optyimizatsiia osvithnoho protsesu zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy zasobamy shtuchnoho intelektu [Optimization of the educational process of higher education institutions of Ukraine by means of artificial intelligence]. *Molod i rynek*, 2 (222), 7–12. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.297530> [in Ukrainian].
3. Kyrylenko, S. (2024). Orhanizatsiia yurydychnoi osvity (spetsialnist pravo) v Ukraini ta Polshchi: porivniialnyi analiz [Organization of legal education (specialty law) in Ukraine and Poland: comparative analysis]. *Molod i rynek*, 4 (224). <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.301003> [in Ukrainian].
4. Sobchenko, T., & Kyrylenko, S. (2024). Formuvannia infomediinoi hramotnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity yak pedahohichna problema [Formation of infomedia literacy of higher education students as a pedagogical problem]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social Work*, 1 (54), 200–203. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2024.54.200-203> [in Ukrainian].
5. Spirin, O.M., Liashenko, O.I., Lytvynova, S.H., et al. (2025). Tsyfrova transformatsiia osvity: shtuchnyi intelekt u suchasnomu osvithnomu prostori [Digital transformation of education: artificial intelligence in the modern educational space]. Institute for Digitalisation of Education of NAES of Ukraine. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747330> [in Ukrainian].
6. Bond, M., Zawacki-Richter, O., & Nichols, M. (2019). Revisiting five decades of educational technology research: A content and authorship analysis. *British Journal of Educational Technology*, 50 (6), 2632–2650. <https://doi.org/10.1111/bjet.12730>
7. Chiu, Th.K.F., Ahmad, Z., Ismailov, M., & Sanusi, I.T. (2024). What are artificial intelligence literacy and competency? A comprehensive framework to support them. *Computers and Education Open*, 6. 100171. <https://doi.org/10.1016/j.caeo.2024.100171>.
8. Dwivedi, Y. K., Kshetri, N., & Hughes, L., et al. (2023). So what if ChatGPT wrote it? Multidisciplinary perspectives on opportunities, challenges and implications of generative conversational AI for research, practice and policy. *International Journal of Information Management*, 71, 102642. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2023.102642>.
9. Floridi, L., Cowls, J., Beltrametti, M., et al. (2018). AI4People – An ethical framework for a good AI society. *Minds and Machines*, 28, 689–707. <https://doi.org/10.1007/s11023-018-9482-5>
10. Kasneci, E., Sessler, K., & Küchemann, S., et al. (2023). ChatGPT for good? On opportunities and challenges of large language models for education. *Learning and Individual Differences*, 103, 102274. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2023.102274>
11. Long, D., & Magerko, B. (2020). What is AI literacy? Competencies and design considerations. In: *Proceedings of the 2020 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (pp.1–16). <https://doi.org/10.1145/3313831.3376727>
12. Ng, D.T.K., & Leung, J.K.L., et al. (2021). AI literacy: Definition, teaching, evaluation and ethical issues. *Proceedings of the Association for Information Science and Technology*, 58 (1), 504–509. <https://doi.org/10.1002/pra2.487>
13. Zawacki-Richter, O., Marín, V. I., Bond, M., & Gouverneur, F. (2019). Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16. <https://doi.org/10.1186/s41239-019-0171-0>

Рукопис надійшов: 07.03.2026

Перше рішення: 08.04.2026

Доопрацьовано (раундів: 1): 14.04.2026

Прийнято до друку: 21.04.2026

Опубліковано онлайн: 30.04.2026

Razumenko Dmytro

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor
Department of Theory and Methods of Teaching Social and Legal Disciplines
H.S.Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

DEVELOPMENT OF AI LITERACY OF LAW STUDENTS AS A PEDAGOGICAL PROBLEM

Abstract. The article examines the issue of developing AI literacy among law students in the process of professional training in higher education institutions. The relevance of the study is determined by the rapid development of artificial intelligence technologies and their active integration into legal practice, which requires future lawyers to possess the ability to effectively and responsibly use intelligent digital tools in their professional activities. The purpose of the article is to provide a theoretical substantiation of the essence and structure of AI literacy of law students and to determine the pedagogical foundations for its formation in the process of professional training of future lawyers. The research employs a set of theoretical methods, including analysis, synthesis, generalization, and systematization of scientific sources related to the use of artificial intelligence in education, as well as a comparative analysis of modern approaches to interpreting the concept of «AI literacy». In addition, a structural and logical analysis

was used to clarify its components. The study defines the essence of AI literacy of law students as a component of their professional and digital competence. The main components of AI literacy are substantiated, namely cognitive, operational-activity, critical-analytical, and ethical-legal. The article also outlines the directions for developing AI literacy in the educational process of higher education institutions, particularly through updating educational programs, integrating artificial intelligence tools into the learning process, implementing project-based learning, and fostering a digital culture in legal education. Prospects for further research in this area are also identified.

Keywords: higher education institutions, law students, digital competence, AI literacy, artificial intelligence.